

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 24, брой 10
1 ноември – 15 декември

Борис Попиванов

Шансът за редовно правителство се опира преди всичко на негласната коалиция „анти-избори“ на мнозинството политически партии.

„Санитарният кордон“ срещу Делян Пеевски стана централна тема на политическия дневен ред.

Трудният избор на Наталия Киселова за председател на парламента я натоварва с големи очаквания и ѝ открива политическа перспектива.

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 24, брой 10
1 ноември – 15 декември

Съдържание

1.	ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА	2
2.	ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО	3
3.	СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА	5
4.	ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ	9

1

ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА

Членството на България в Шенген. Присъединяването на България и Румъния към Шенгенското пространство е дългоочаквано събитие. Както е известно, страната беше покрила техническите критерии още през 2011 г., а поне от 2022 г. Шенген се бе превърнал в приоритет на българските правителства. Политически мотивираният скептицизъм на държави като Нидерландия и Австрия отложи този момент чак до 1 януари 2025 г. Положителната новина е свързана с разнообразни нюанси и уточнения. Ентузиазъм в българското общество по-скоро липсва, първо, заради твърде голямото забавяне във времето, и второ, заради все по-дистанцираното отношение към европейската политика. Решенията на редица западноевропейски държави да въведат отново проверки по „шенгенските“ си граници пораждат несигурност пред бъдещето на самото Шенгенско пространство. Реализацията на Шенгенското членство по времето на служебен кабинет ожесточава споровете между политическите партии за „лъвския пай“ от заслугите за събитието. Вместо да обединява, „шенгенският“ импулс сякаш задълбочава политическите разделения. И не на последно място, съвпадението на Шенгенското членство със смяната на режима в Сирия провокира обвинения от страна на националистическата партия „Възраждане“, че става дума за сделка, в замяна на която България ще приема сирийски бежанци. Убеждението в непосредствена мигрантска заплаха е широко разпространено в българското общество и представлява едно от ефективните средства за манипулация в името на популистки цели.

Изборът на Доналд Тръмп за президент на САЩ. Предстоящата смяна на администрацията в Белия дом със сигурност ще упражни съществено въздействие върху трансатлантическите отношения и процесите в Европейския съюз. От това обаче не следва, че политическата съдба на държавите-членки и в частност на България е в пряка зависимост от нагласите на Тръмп и неговия екип. Още по време на кампанията за 51-во Народно събрание бе масово тиражирана тезата, че резултатът от президентския вот в САЩ ще предопредели шан-

совете за редовно правителство в България. Мнозина политици и анализатори изтъкваха, че една победа на Тръмп ще наклони везните в полза на консервативните сили, най-вече на ГЕРБ, и ще улесни националистическите визии за сметка на либерално-глобалистките. През ноември и декември не спират да звучат предупреждения, че редовно правителство в София няма да бъде излъчено докато не минат първите седмици от встъпването в длъжност на Тръмп във Вашингтон и не се изяснят стратегиите му спрямо Европа и България. Такава гледна точка показва непознаване на механизмите на американската политика, но звучи правдоподобно за общественото мнение, свикнало да научава за натиск отвън, и изглежда удобна за българските политици, получили алиби за своята безпомощност във воденето на коалиционни преговори. Показателно беше състезанието между българските партии коя по-бързо да поздрави Тръмп с победата и да изрази желание да работи с него.

Украинският казус. По вече установена традиция, войната в Украйна служи като инструмент за политическа конфронтация в България. Още от 49-ото Народно събрание и правителството на Николай Денков – Мария Габриел подкрепата за Украйна се смята за дефинираща „евроатлантическото мнозинство“, противопоставено на „кремълското влияние“ в България. Вероятно в този контекст следва да се интерпретира и решението на Киев да награди с медали за заслуги към украинския народ лидерите на ГЕРБ Бойко Борисов, на Движението за права и свободи – Ново начало (ДПС-НН) Делян Пеевски и на „Продължаваме промяната“ Кирил Петков. Това са именно фигурите, олицетворяващи евроатлантическото мнозинство от предходната година и решимостта на България плътно да подпомага Украйна във войната ѝ с Русия.

На другия полюс стои президентът Румен Радев, който все така неизменно повтаря, че на войната в Украйна трябва да се търси мирно решение. Президентските избори в САЩ навярно наистина са създали условия за смекчаване на досегашния краен милитаризъм, защото призивите на Радев

за мир, произнесени на срещата на върха на Европейската политическа общност в Будапеща и на церемонията по преоткриване на катедралата Нотр Дам в Париж, не звучат изолирани и правят впечатление. Надеждите за деескалация в Украйна, обосновани или не, по никакъв начин не вещаят отслабване на напрежението Русия-Запад. В контекста на българската политика например е

важно да цитират твърденията на британски медии, че арестуваните по обвинение в шпионаж за Русия български граждани във Великобритания са свързани с президента Радев. Това е сюжет, който почти сигурно ще има продължения във вътрешнополитическия дебат в София и ще актуализира убежденията за разделение между „прозападни“ и „пропутински“ елити в страната.

2

ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО

Парламентарният блокаж. Работата на 51-вото Народно събрание започна в условията на безпрецедентен блокаж, при който в продължение на месец депутатите не успяха да си изберат председател. Съгласно Конституцията, самото функциониране на парламента изисква конституиране на ръководните му органи. Както законодателството, така и евентуалното излъчване на правителство могат да се случат след това. Политическата криза от последните години вече предложи казуси, в които изборът на председател бе отлаган, но никога както сега – 11 опита, отнели 26 дни. Щетите върху легитимността на парламентарната институция са несъмнени.

Причините за безизходицата следва да се търсят в поведението на политическите партии, което в следизборна ситуация поддържаше чисто предизборни характеристики, а именно конфронтационна нагласа на всеки спрямо всички останали, притеснение от електорални негативи в случай на каквото и да било партньорство, съображения за контекста на провеждане на бъдещи предсрочни избори. Това лесно може да се илюстрира с три тенденции. Първата се отнася до нежеланието на партиите не само да не подкрепят открито кандидат за председател на друга партия, но и да не допуснат техният кандидат да бъде подкрепен от партии, с които не искат да бъдат заподозрени в колаборация. Ориентацията на повечето партии беше към издигане на собствени кандидати, без оглед на шансовете им да бъдат избрани и без всякакви усилия да се търси подкрепа за тях отвън. Същевременно от парламентарната трибуна звучаха обяснения, че няма да бъдат подкрепени кандидати не заради тях и дори не заради издигналата ги партия, а заради опасността да бъдат подкрепени от трета нежелана партия, най-често „Възраждане“ или ДПС-НН. Втората тенденция засяга нежеланието на партиите да допуснат каквото и да било тактическо предимство на конкурентна партия с оглед на стартовите позиции при нови избори. Ето един фрапантен факт. 11-те избора за председател бяха проведени при едни и същи временни процедурни правила, съгласно които кандидат може да бъде избран само, ако вземе над половината

от регистрираните в началото 238 народни представители. Това противоречи на българската институционална практика на балотажа в мажоритарен избор, предопределяща победа на онзи от двамата кандидати, който е взел повече гласове от другия. Така се избират и президенти, и кметове. За 51-вото Народно събрание беше много лесно да преодолее блокажа при елементарна промяна в правилата, но такава не бе предложена от никого. Явно е, че нито една партия не искаше да създаде изкуствено усещане за мнозинство зад кандидата на друга партия, подлежащо на бъдещо имиджово експлоатиране. А третата тенденция произтича от промените в Конституцията, съгласно които председателят на Народното събрание е един от потенциалните кандидати за служебен премиер. Като се има предвид, че президентът Румен Радев, който назначава служебния премиер, е изразявал неведнъж критики към сегашния служебен премиер Димитър Главчев, се появи убедителното твърдение, че изборът за парламентарен шеф всъщност е избор на бъдещ премиер. Тактиката на партиите бе подчинена на тази идея. Сама по себе си, идеята обаче внушава, че никой сериозно не очаква парламентът да заработи и да формира стабилен редовен кабинет. Обратно, очакването сякаш е за бързи предсрочни избори, които ще поставят въпроса за личността на служебния премиер.

Парламентарната геометрия. Има множество анализи, подчертаващи, че 51-вото Народно събрание е силно фрагментирано. Тази фрагментация се усложнява от липсата на блокови групирания и донякъде напомня борба на всеки срещу всички останали. В известен смисъл сме свидетели на наследството на два фактора, интензифицирали кризата на партийната система – протестите от 2020 г. и войната в Украйна от 2022 г. Първият фактор задълбочи разделителната линия статукво-промяна, преформулирана като корупция-антикорупция, докато вторият фактор наложи делението евроатлантизъм-русофилство. Изборите от 27 октомври произведоха понятието „санитарен кордон“. То присъстваше в декларацията на втората парламентарна група, „Продължаваме промяната – Де-

мократична България“ (ПП-ДБ) и обозначаваше волята да не се допусне ДПС-НН на Делян Пеевски, обвинено в корупция и недемократичност, до ръководни постове в парламента. Всъщност „санитарните кордони“ се оказаха два. За пореден път бе формулирано и решението да не се допуснат преговори за взаимодействие с партията „Възраждане“, смятана за изразител на пропутинистки и отново недемократични разбирания. Проблемът на „санитарните кордони“ обаче е, че липсват ясни дефиниции както за недопустима корупцираност, така и за недопустим путинизъм. Политическият процес в България от последните години и месеци е дал достатъчно примери как почти всички по-съществени партии са били обвинявани в корупция и/или путинизъм, и понякога политически остракирани на тази основа. Това увеличава нестабилността на парламентарната конфигурация.

Политическите дебати отвеждат към следната картина на 51-вото Народно събрание, очертана от пет парадокса. Има две доминиращи политически сили, ГЕРБ-СДС и ПП-ДБ, които са антагонисти и олицетворяват актуалния политически сблъсък в страната. Независимо от това, масово убеждение, и то донякъде основателно е, че устойчиво правителствено мнозинство трудно би се формирало без участието и на двете. Има една партия, ДПС-НН, за чийто лидер Делян Пеевски се смята, че определя политическия дневен ред и направлява поведението на значителна част от партиите чрез компроматен натиск, финансови инструменти и подставени лица. Независимо от това, ДПС-НН разполага с едва 30 депутати и към момента няма парламентарна партия, готова публично да си сътрудничи с него. Има две формации, Българската социалистическа партия (БСП) и „Има такъв народ“ (ИТН), разглеждани като сравнително приемливи за второстепенни участници в правителствено мнозинство поради по-голяма кооперативност и склонност към преговори с другите. Независимо от това, двете формации се намират в разгарящ се конфликт помежду си, усилен от конкуренцията на съответните им кандидати за председател на парламента Наталия Киселова и Силви Кирилов. Има още две формации, третирани от всички като сравнително неприемливи за управленски мнозинства, Алианса за права и свободи (АПС) и „Морал, единство, чест“ (МЕЧ). Независимо от това, и двете нееднократно даваха подкрепата си за кандидати на други партии без да издигат предварителни условия. Има и една партия, „Възраждане“, за която всяка партия категорично заявява, че е априорно изключена от потенциални взаимодействия. Независимо от това, всички партии повтарят, че политическите събития работят в полза именно на „Възраждане“.

Развързката „Наталия Киселова“? 11-ият опит за избор на председател на парламента излезе успе-

шен. Спечели кандидатът на БСП Наталия Киселова, подкрепена освен от своята партия, но още и от ГЕРБ, ПП-ДБ и АПС. Киселова безусловно е сполучливо решение. Като специалист по конституционно право и познавач на парламентарната процедура тя вероятно се ползва с най-добрата експертиза на фона на всички останали кандидати. Умереният стил на Киселова също представлява предимство в един фрагментиран парламент. Нейният избор със 140 гласа „за“, който отбеляза и първото реално мнозинство зад някакво решение в това Народно събрание, породя питания дали „мнозинството Киселова“ може да бъде стартова точка за бъдещо правителствено мнозинство.

Отговорът засега е по-скоро отрицателен. До голяма степен изборът на Киселова е продукт на сложни маневри и размествания без предварителен замисъл и без проектирани последствия. Първоначално Киселова се ползваше само с гласовете на БСП, която е пета политическа сила. По-късно, когато стана ясно, че двете водещи формации, ГЕРБ и ПП-ДБ, няма да успеят да излъчат парламентарен председател, защото останалите партии не са склонни да им предоставят инициативата в политическия процес, дойде времето на малките формации. Получили неочакван шанс, те започнаха да променят изходните си тактики. ИТН оттегли кандидатката си Николета Кузманова и лансира Силви Кирилов, с аргумента, че е най-възрастният депутат и в този смисъл отговаря на непартиен критерий за подкрепа. БСП публично изрази колебания дали да запази Киселова, но в крайна сметка съхрани номинацията си. Подкрепата за Киселова от страна на ГЕРБ дойде след като стана ясно, че Силви Кирилов може да получи мнозинство, а ГЕРБ да остане извън него. А подкрепата на ПП-ДБ настъпи след вътрешното разделение в коалицията по повод на Кирилов и намерението да се демонстрира единство, възможно само във връзка с друг кандидат.

Още първите стъпки на Наталия Киселова в новата ѝ роля загатват за по-сериозни политически амбиции. Те личат още на реторическо равнище с встъпителната ѝ реч, в която по подобие на Чърчил тя заговори за „пот и сълзи“. Но могат да бъдат забелязани и в многобройните политически срещи, инициирани от нея почти незабавно след избора, както и в публични изявления, например в изразената надежда, че парламентът ще може да приеме закона за държавния бюджет преди Нова година въпреки краткия срок, или че трябва да се започне попълване на парламентарните квоти в редица институции въпреки други приоритети. И в двата случая говорим за собствен политически дневен ред, който съвсем не се радва на консенсус в Народното събрание

Политическите и експертните анализи вече редовно афишират Киселова като най-вероятен бъдещ служебен премиер при невъзможност за съставяне на редовен кабинет. Принадлежността към БСП и биографията на експерт в президентската администрация сякаш я правят логичен избор на президента Радев. Би било погрешно обаче, ако разглеждаме автоматично Киселова като „човек на Радев“. След нейния избор както ИТН, така и МЕЧ я обвиниха в тайно сътрудничество с Пеевски. На 10-ия опит за избор на председател ДПС-НН, преди отказващи подкрепа за всеки от кандидатите, изненадващо гласуваха за Киселова. Разбира се, би могло да се твърди, че този ход цели да компрометира предполагаемия ангажимент на Киселова към „санитарния кордон“ срещу Пеевски. На 11-ия успешен опит, обаче, ДПС-НН не повториха вота си и не компрометираха самия избор, въпреки че биха могли. Няколко дни по-късно самата Киселова заяви, че не се солидаризира с решението на Радев да не покани ДПС-НН на консултации за съставяне на правителство. Рано е да се правят някакви изводи, но може да се каже, че поне публично Киселова се стреми да не изглежда част от ничий политически лагер.

Правителството. Кабинетът на Димитър Главчев остана плътно в сянката на подозренията, че проявява пристрастност към ГЕРБ и особено към ДПС-НН. Главчев се позова на международни оценки, отчитащи добрата организация на проведените избори, но българското обществено мнение в голямата си част споделя противоположното мнение. Многобройните данни за изборни манипулации, внесените искания за частично касиране на вота, стартиралото повторно броене на бюлетините в една шеста от изборните секции допринасят за това убеждение. Широко тиражирано е и внушението, че съществува парламентарна партия, ДПС-НН, немалка част от чийто резултат може да се обясни с безпрепятствено допуснат от институциите корпоративен и купен вот.

Следва да добавим и примери от текущата правителствената практика. Колкото и незначителни да са сами по себе си, решенията на кабинета да отпусне допълнителни финансови субсидии на общини, контролирани основно от ГЕРБ и ДПС-НН, и да предостави скорострелно голям държавен имот за централа на ДПС-НН, затвърждават общото впечатление.

По-особено внимание заслужава внесеният от кабинета проект за държавния бюджет за 2025 г. Обект на съществени критики и от политици, и от експерти са калкулациите за ръст на приходите и разходите с по около 20 млрд. лв. Спрямо предходната година. Появиха се обвинения, че заложените параметри са нереалистични и обслужват

социалния популизъм на големите партии, решили да притъпяват общественото недоволство с щедри разходи.

Президентът. Държавният глава задълбочи острата си конфронтация с лидера на ДПС-НН Делян Пеевски. Партията не беше поканена на консултациите за съставяне на правителство. С този си акт Румен Радев внушава, че не приема изборните резултати на ДПС-НН за легитимни. Неизбежно възникват спорове относно конституционната легитимност на подобно поведение. При всяко положение то получава сериозна обществена подкрепа.

Самите консултации не произведоха някаква по-значима новина. Политическите сили повториха обичайните си аргументи. Като цяло Радев изглежда склонен да даде шанс на едни преговори за редовно правителство. В конфигурацията, определена от блокажа за избор на парламентарен председател, е ясно, че диалогът би имал шанс единствено с аванс от няколко седмици преди връчване на първия проучвателен мандат.

Прокуратурата. Наблюдава се политическа активизация на прокуратурата, провокираща обвинения за пряка намеса в политическия процес. Съмнения се пораждат и по силата на факта, че активизацията настъпи след като процедурата по избор на Борислав Сарафов доби необратим характер. Прокуратурата поиска имунитета на съпредседателя на ПП Кирил Петков във връзка с незаконния арест на лидера на ГЕРБ Бойко Борисов през 2022 г., повдигна обвинение срещу сътрудник на другия съпредседател на ПП Асен Василев за търговия с влияние, и заговори за сваляне на имунитета на депутата от ПП Лена Бориславова за документна измама. Политическото значение на тези три действия е ясно. Атакува се легитимността на ПП като изразител на борбата с корупцията и се подкопава шансът за правителствени преговори между ПП и ГЕРБ. Съпадението с позициите на Делян Пеевски е знаменателно и трудно подлежи на друго тълкувание освен очевидното.

Конституционният съд. Институцията е натоварена с твърде големи очаквания да разреши политическата криза в България. Две са най-деликатните дела, заведени в Съда. Първото засяга повторно броене на гласовете от последните избори. Ако се стигне до касиране, то не би повлияло само на относителната парламентарна тежест на една или друга партия, по почти сигурно би променило цялата парламентарна конфигурация, с всички проистичащи рискове за правителствените преговори и изобщо за легитимността на 51-вото Народно събрание. Второто дело атакува конституционните промени и по-специално задължението да президента да избира служебен премиер между кратък

списък от кандидати. Ако се стигне до отмяна на оспорените текстове, то изведнъж Румен Радев може да придобие изключително широки, и то публично легитимни, инструменти за въздействие върху политическия процес.

Обикновено практиката на Конституционния съд не отговаря на свръхочакванията. Конституционните съдии не обичат да поемат отговорността за грешките и престъпленията на политическите сили. Независимо от това, обаче, вниманието по необходимост се насочва към тях.

3

СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА

ГЕРБ-СДС. Първата политическа сила влезе в 51-вото Народно събрание с очакванията, че трябва да предложи редовно правителство, но и с убеждението, че няма ресурса и доверието да го постигне. От самото начало лидерът на ГЕРБ Бойко Борисов трябваше да намери решение на две трудно съвместими предизвикателства. Първото произтича от декларацията на ПП-ДБ за „санитарен кордон“ срещу Делян Пеевски, а второто – от натиска на Пеевски да се върви към нови избори. По редица причини, които някои коментатори си обясняват със зависимости, Борисов не би могъл да направи правителство в противовес на Пеевски. Заедно с това, той е наясно, че едно правителство с официалното участие на Пеевски ще е катастрофално за него, и то не просто имиджово, но и като риск Пеевски да поеме контрола върху цялото управление и да използва срещу партньора си инструментите на властта.

Борисов прибягна до обичайната си тактика на изчакване. Той остави почти без коментар незабавните следизборни изявления на повечето партии, че коалиция с ГЕРБ не може да се формира. На откриването на Народното събрание той лансира и единствения реалистичен формат за управленско мнозинство: ГЕРБ, ПП-ДБ, БСП, ИТН. Без поне една от първите две мнозинство не може да се състави. „Възраждане“ е изключена априори. МЕЧ са се самоизключили. Коалиция с ДПС-НН е крайна нежелана. Коалиция с АПС би била прекалено опасно предизвикателство към ДПС-НН. На трето място Борисов, който съзнаваше, че не може да наложи свой председател на парламента, направи така, че изборът да не може да стане без него и всички да разберат това. На четвърто място, след всички официални заявления на ПП-ДБ, че коалиция с Борисов няма как да стане без той да подпише декларацията за „санитарния кордон“, той успя да раздели партньорите си и да започне преговори само с ДБ. И на пето място, Борисов съумя да не влезе в конфликт с Пеевски, като отхвърли „санитарния кордон“ и отправи към Конституционния съд пита-ния в съответствие с нападките срещу Пеевски.

Разбира се, оттук не следва, че редовно правителство без Пеевски наистина ще се състави. Въпросът е, че за Борисов сегашният вариант е най-благоприятен от всичките неблагоприятни варианти. Ако се съди по политическите сигнали, и ДБ, и БСП, и ИТН при определени условия биха направили компромис. Така че наистина от Боронов зависи дали компромисът ще стане факт. Първата стъпка е отказ от намерението да бъде министър-председател. На всички е ясно, че ако тази стъпка не бъде направена, няма как преговорите да продължат успешно.

„Продължаваме промяната – Демократична България“ (ПП-ДБ). Равносметката на коалицията в новия парламент е противоречива. Като техен несъмнен успех може да се посочи превръщането на декларацията за „санитарния кордон“ в основна тема на парламентарния и политическия дебат. От друга страна, симптомите на вътрешно разделение, достатъчно доловими още в предизборната кампания, достигнаха пикови стойности. ПП и ДБ съвсем ясно стоят на различни позиции, често пъти трудно съвместими. ДБ опитва да акцентира на по-свойственото за тях разделение евроатлант-зъм-русофилия. В неговите рамки сътрудничество с ГЕРБ е допустимо. ПП, обратно, настоява на онава разделение, което ги е породило, а именно корупция-антикорупция, затрудняващо максимално диалога с ГЕРБ. Върху тази основа двете формации се разделиха по темата за избор на председател на парламента. ДБ не желаеха да подкрепят Силви Кирилов заради успоредната подкрепа на „русофилите“ от „Възраждане“. ПП, напротив, го подкрепяха като противовес на „корупционния“ модел на Борисов. Тогава пролича и политическата безпомощност на ПП, които не съумяха да изключат от парламентарната група „дисидентите“ от своите редици Даниел Лорер и Явор Божанков, гласува-ли заедно с ДБ срещу Кирилов. Докато ДБ настояваха за анкетна комисия срещу руското влияние, ПП концентрираха усилията си върху предложени-ята за нов закон за съдебната власт. Вътрешното разделение успешно бе експлоатирано и от чужди на коалицията фактори. ГЕРБ, например, продължиха активно да повтарят, че с ДБ може да се работи, но

не и с ПП. Кулминацията засега е решението на ДБ да влезе в разговори с ГЕРБ за правителство, а на ПП да се въздържи.

На този етап не можем да говорим за предстоящо официално разцепление на ПП-ДБ, макар че индикациите не са малки. Отношението към Бойко Борисов винаги е разделяло тази политическа общност в критични моменти. Но в нея имат и прецедент една коалиция формално да се запази, само че една част от нея да стои в правителството докато друга да гласува срещу него. Такава беше ситуацията на Реформаторския блок в кабинета „Борисов 2“ през 2016 г. При всяко положение „пробивът“ в единството на ПП-ДБ вече не налице и не може да се прикрие.

„Възраждане“. Партията е официално изолирана от преговори за кабинет. Това обаче не ѝ пречи да заема ключово място в политическия процес. Други формации, най-вече двете основни ГЕРБ и ПП-ДБ, оправдават действията си с необходимостта да не се допусне колаборация с „Възраждане“. По негативен път това укрепва партийната пропаганда за „алтернатива на статуквото“. Страхове от нова бежанска вълна (например във връзка с кризата в Сирия), културните конфликти в българското общество (например по повод на „антибългарски“ спектакъл в Народния театър в София), международните процеси (например внушенията за промяна на американската политика към Европа и надеждите за пореден пробив на „Алтернатива за Германия“ на предстоящите избори за Бундестаг) са допълнителен фактор в полза на формацията на Костадин Костадинов.

Движение за права и свободи – Ново начало (ДПС-НН). Партията в този си вид направи агресивен дебют в Народното събрание и бързо се превърна в средоточие на проблема за създаване на правителство. Делян Пеевски бързо разбра, че в този парламент неговата партия няма как официално да влезе в едно правителство. Ето защо той се обяви за незабавни предсрочни избори, с убеждение, че те отговарят на неговия интерес, ще повишат абсолютния и относителния дял на гласовете за ДПС-НН и ще направят партията му неизбежен партньор в бъдещ парламент. Вижда се, че не е по силите на Пеевски да преодолее „санитарния кордон“ в 51-вото Народно събрание. Дори решението му да се откаже от заместник-председателски пост и ръководни места в парламентарните комисионии, което фактически обезсилва „кордона“, нямаше положителен ефект.

Трудните отношения на ДПС-НН с другите парламентарни партии тласкат Делян Пеевски към друг тип политически цели. Отделно от това, амбицията му да възплъзва евроатлантизма не може да има

адекватна реализация в настоящия парламентарен формат, в който водещите две формации всекидневно декларираат същите ценности. Ето защо Пеевски усили до крайност сблъсъка си с президента Радев. В качеството си на най-популярна политическа фигура в държавата, Радев е противник, който позиционира Пеевски по-високо от сложния 8-партиен парламентарен дебат. Не е случайно, че Пеевски заговори за потребност от „ново начало“ в държавата, не само в ДПС. Ако се съди по неговите и на негови съпартийци изявления, той си представя преход към нов двуполусен модел, в който той и Радев изразяват двата полюса, а останалите партии трябва да намерят мястото си около тях.

Българска социалистическа партия – Обединена левица (БСП-ОЛ). Петата политическа сила сякаш има с какво да се поздравя. Два от трите най-важни поста в държавата, президент и председател на Народното събрание, се държат от политици, номинирани от БСП. Същевременно продължава да липсва ясна политическа посока, която би могла да изведе левицата от сегашната незавидна ниша. За сегашното ръководство на БСП има добра и лоша новина. И двете пряко или непряко са свързани с бившата председателка Корнелия Нинова. Добрата новина е, че Нинова публично обяви своето намерение да направи нова партия, с което на практика признава неуспеха си да овладее наново БСП. Лошата новина е, че компромисното поведение на левицата, ориентирано към евентуално партньорство с ГЕРБ, е на път да зачеркне един от малкото морални активи на БСП под лидерството на Нинова. Ръководството действително изключва идеята за „политическа коалиция“ с ГЕРБ, но също толкова отчетливо не изключва участие в общо управленско мнозинство. На фона на обвиненията на антуража на Нинова, че БСП се е превърнала в „пета колона“ на Делян Пеевски, връзката с ГЕРБ може да усили негативния ефект.

Предстоят конгрес на БСП и пряк избор за председател, които несъмнено ще ангажират вниманието на партията през следващите два и половина месеци. Наред с очакваните кандидатури на действащия председател Атанас Зафиров и на председателя на парламентарната група Борислав Гуцанов, „тръмпистка“ заявка за лидерство във вид на „да напарвим БСП силна отново“ даде бившият лидер на софийската организация Калоян Паргов. Не е за подценяване и активността на евродепутата Кристиян Вигенин. Опасностите от вътрешно напрежение не бива да се подценяват. Като че ли партията, фокусирана в лидерската битка, не използва в достатъчно степен шансовете, които изборът на Наталия Киселова начело на Народното събрание отваря.

Алианс за права и свободи (АПС). Партията на бившия лидер на ДПС Ахмед Доган не съумява да

си изработи политически образ, нито да покаже способност за политическа инициатива. Тази очевидна безпомощност засега не ѝ дава перспектива в конкуренцията с ДПС-НН.

„Има такъв народ“ (ИТН). Партията на Слави Трифонов успя да застане в центъра на политическото внимание с кандидатурата си за председател на парламента. Изненадващо се оказа, че Силви Кирилов може да се превърне в интегратор за разнообразна подкрепа, обединена от съпротивата срещу влиянието на Делян Пеевски в българската политика. За партия като ИТН, наричана пейоративно в миналото „малкото ДПС“, това съвсем не е малко постижение. Нещо повече, въпреки крайния неуспех на Кирилов, ИТН продължават да бъдат разглеждани като кооперативна формация, която би допринесла повече за овладяване, отколкото за ескалация на политическото напрежение.

„Морал, единство, чест“ (МЕЧ). Още в първия ден на парламента МЕЧ, която е единствената изцяло нова парламентарна група, декларира, че няма да участва в преговори за правителство и че няма да издига кандидат за парламентарен председател, а няколко дни по-късно обяви, че ще оттегли подкрепата си и за други състезаващи се кандидати. По този начин МЕЧ се самоизолира от парламентарния дебат и практически изпадна от медийния поток. Самономинацията на партийния лидер Радостин Василев за бъдещ вътрешен министър имаше за цел да уплътни тезата му за необходимост от борба срещу модела „Борисов-Пеевски“, но тази теза се загуби в сянката на по-мощната реторика на ПП-ДБ за „санитарния кордон“. От МЕЧ разчитат, че на едни следващи избори биха могли да съберат още по-голяма подкрепа в качеството си на „нова алтернатива“, но засега това има шанс да стане само по неформални пътища, извън конвенционалния политически процес, в който те отсъстват.

4

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ

Глобалните процеси, свързани с президентските избори в САЩ, подхраниха както надеждите, така и опасенията за промяна на политическата среда в България в посока на повече консерватизъм и повече национализъм. Тук трябва да се отбележат не просто екстравагантните мнения, че Белият дом и Държавният департамент ще подредят ново българско редовно правителство, колкото оценките, че се променя дневният ред. Образно казано, мнозина са убедени, че все по-важно става кой в София има диалог с Будапеща, а не с Брюксел.

Перспективата за изход от политическата криза обаче остава все така далечна. Както и по-рано, не личи друга реалистична комбинация за управленско мнозинство освен формат ГЕРБ – ПП-ДБ (или части от ПП-ДБ) – БСП – ИТН. Отделен въпрос, който далеч не е маловажен, е формулата за подобно мнозинство – непосредствена коалиция, сложна структура от двустранни споразумения на ГЕРБ с другите партии, кабинет на малцинството, нещо четвърто. Стартът на преговорите е закъснял, но може да се разглежда като положителен знак.

Декларацията на ПП-ДБ за „санитарен кордон“ срещу лидера на ДПС-НН Делян Пеевски изигра ролята на прожектор, който осветява реалните и задкулисни политически взаимодействия. ПП-ДБ всъщност показаха „слона в стаята“. Предложени са достатъчно аргументи в полза на тезата, че на този етап Пеевски „запушва“ политическия процес в България. Стабилно редовно правителство без него е почти невъзможно, докато с него е отново почти невъзможно. Остава да се разбере дали това „почти“ отразява временна ситуация, или постоян-

на характеристика на политическата система. Дали все пак би могло да се състави кабинет в рамките на 51-вото Народно събрание, зависи от два фактора – волята на Бойко Борисов и волята на Делян Пеевски. Към момента не можем да бъдем сигурни дали Пеевски наистина държи на нови избори на всяка цена, или е склонен на кратко отлагане за да натрупа по-голяма политическа сила. Колкото до Борисов, той има на своя страна негласната коалиция „анти-избори“, съставена от повечето партии, които не желаят да рискуват с нов вот в ранната пролет. Изходът все още не е предопределен.

Има четири сюжета, които нюансират отношението Борисов-Пеевски. Първо, конфликтът на Пеевски с президента Румен Радев очевидно отива отвъд Борисов и има за цел мащабна политическа трансформация. Несъмнено Пеевски има интерес от атака срещу най-рейтинговия политик, както и Радев печели от атака срещу най-мразения политик. В този случай те илюстрират политическия закон за скачените съдове, популярен в България преди много години покрай взаимното напрежение между ДПС и националистите. Второ, изборът на Наталия Киселова за председател на парламента не е факт без значение. Тя би могла да изиграе по-важна роля в тези процеси отколкото изглежда на пръв поглед. Трето и четвърто, в първостепенен фактор се превръща графикът на Конституционния съд „Бомбите със закъснител“, каквито безспорно биха били частично касиране на изборите или връщане на служебната власт при президента, могат да избухнат и да пренаредят политическите залози, но и биха могли да останат само хипотетични.

ЗА АВТОРА

Д-р **Борис Попиванов** е доцент по политология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Изследванията му са концентрирани в областта на политическите идеологии, теорията и историята на лявото, както и българския преход.

ИЗДАТЕЛ

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Жак Папаро | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
bulgaria.fes.de

Контакт:
office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Фондация Фридрих Еберт България издава „ПОЛИТ-БАРОМЕТЪР“ от 2000 година насам, анализирайки актуалните и дългосрочни политически процеси и идентифицирайки тенденциите в българската политика със специален фокус върху политически партии като главни актьори на демокрацията.

В ситуация, в която качеството и безпристрастността на българските медии са под въпрос, имаме за цел да предоставим на българските и чуждестранните читатели научна основа за по-нататъшна политическа дискусия.

bulgaria.fes.de

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 24, брой 10
1 ноември – 15 декември

Шансът за редовно правителство се опира преди всичко на негласната коалиция „анти-избори“ на мнозинството политически партии.

„Санитарният кордон“ срещу Делян Пеевски стана централна тема на политическия дневен ред.

Трудният избор на Наталия Киселова за председател на парламента я натоварва с големи очаквания и ѝ открива политическа перспектива.

Повече информация по темата ще намерите тук:
bulgaria.fes.de